

LITEN OG NY I BARNEHAGEN

FORELDREAKTIV TILVENNING

Informasjon til ansatte

Tittel:

Liten og ny i barnehagen

Informasjon til ansatte

Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, psykisk helse og barnevern, NTNU

Brosjyre

Sist revidert desember 2023

Forfattere

May Britt Drugli, Anne Synnøve Brenne og Margrethe Midtsand

Layout: Maja Sandmo Grip

Illustrasjonsfoto: Canva

Institutt for psykisk helse
Regionalt kunnskapssenter
for barn og unge – psykisk
helse og barnevern

Innhold

Informasjon til ansatte

Kort om kunnskapsgrunnlaget	1
Besøk på forhånd	2
Foreldreaktiv tilvenning	2
Støtte foreldrenes viktige rolle	2
Kontaktpersoner	2-3
Oppstart individuelt eller i gruppe	3
Vanlig dagsplan	4
Oppholdstider	4
Et sted å være	5
Daglige dialoger	5
Tilpasning til det enkelte barn	5
 FASE 1: FØR SELVE OPPSTARTEN	
Besøk i barnehagen.....	6
Foreldremøte	7
Foreldresamtale	7
 FASE 2: DE FØRSTE FEM DAGENE I BARNEHAGEN	
Plan som kan tilpasses	7
• Dag 1	8
• Dag 2	9
• Dag 3	10
• Dag 4	11
• Dag 5	12
 FASE 3: DEN FØRSTE TIDEN UTEN FORELDRE I BARNEHAGEN	
God start og slutt på barnehagedagen	13
Oppfordre foreldrene til korte dager og rolige ettermiddager	13-14
Fast dagsrytme i barnehagen	14
Positivt samspill	14-15

LITEN OG NY I BARNEHAGEN

Gjennom deltagelse i «Program for folkehelsearbeid i kommunene» (2018-2023) har Trondheim kommune og Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU) Midt-Norge ved NTNU i samarbeid utviklet tilvenningsmodellen Liten og ny i barnehagen. Basert på barnehagenes erfaringer og data fra årlige evalueringer der både foreldre og ansatte har deltatt, har Liten og ny i barnehagen utviklet seg til den tilvenningsmodellen som er beskrevet her.

Kort om kunnskapsgrunnlaget

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver har et eget kapittel om overganger, noe som understreker at det å bidra til god tilvenning er en sentral oppgave for barnehagen. De fleste overganger i livet vil være krevende, blant annet fordi de handler om å finne seg til rette i et nytt og ukjent miljø. Samtidig vil de også alltid romme muligheter for vekst og utvikling. Når ettåringer begynner i barnehagen, kan ikke de verbalt forberedes på denne første store overgangen i livet. De trenger derfor at foreldre og ansatte samarbeider godt. Overgangen bør bli så gradvis som mulig, slik at barnehagen naturlig blir et positivt tilskudd i barnas liv der de får mange nye utviklingsmuligheter. En god tilvenning som gir barna tid og muligheter til å gjøre seg kjent i barnehagen mens foreldrene er sammen med dem, vil fremme trygge småbarn som kan trives, leke, utforske og lære.

Ettåringer kan mye og de er nysgjerrige utforskere, men de har også særlige behov som må dekkes for at de skal fungere godt. Ettåringene trenger å være forankret i nære relasjoner til sine omsorgspersoner. Det å raskt utvikle nye gode voksen-barn relasjoner er derfor sentralt i barnehagens arbeid med de yngste barna. Videre har ettåringene en hjerne som er under rask utvikling og som ennå på mange måter er umoden. Det fører blant annet til at de har vansker med å regulere følelsene sine hvis de blir overveldet av mange nye inntrykk eller blir frustrerte, engstelige eller lei seg. Da trenger de god og tilpasset støtte fra voksne. Det er imidlertid ikke hvem som helst som er i stand til å fungere som ytre regulatorer av små barns følelser. Bare omsorgspersoner som barnet kjenner og er trygg på, vil kunne ha denne funksjonen.

Besøk på forhånd

I Liten og ny inviteres foreldre og barn til flere besøk i barnehagen før selve oppstarten. Målet med besøkene er først og fremst at barna skal få anledning til gradvis å venne seg til å være i barnehagen, men også at foreldre, dere ansatte og barna kan bli noe kjent med hverandre.

Foreldreaktiv tilvenning

Hensikten med foreldreaktiv tilvenning er å få til en gradvis overgang fra at foreldrene tar hånd om alle oppgaver med barnet i barnehagen, til at det blir naturlig og trygt for barnet at kontaktpersonene overtar stadig flere oppgaver. Når barn får god tid til å gjøre seg kjent i barnehagen, sammen med foreldrene, vil det bli enklere for dem å være uten foreldre når tilvenningsdagene er over. I Liten og ny i barnehagen legges det opp til at barna gradvis og sammen med voksne de kjenner, skal få erfare at barnehagen er et fint sted å være, ikke at barna raskt skal måtte øve seg på å være uten foreldre i barnehagen.

Støtte foreldrenes viktige rolle

Foreldrenes rolle under tilvenningen er å være en støtte for barna sine når de skal utforske barnehagen og etablere kontakt med dere ansatte og andre barn. Det er dere ansatte som må legge til rette for at foreldrene skal kunne innta denne aktive rollen under tilvenningen. Ikke alle foreldre vil være forberedt på det og vil da trenge støtte fra dere.

Inntil barna har blitt kjent med kontaktpersonene (eller andre ansatte), er det bare foreldrene som representerer trygghet for dem. Det er også bare de som kjenner barna og vet hvordan barna gir uttrykk for sine behov og intensjoner. Ved å være tett på foreldre og barn over lengre tid, samt snakke mye med foreldrene, får dere ansatte et godt utgangspunkt for selv å etablere en god relasjon til barna der barna fra starten av opplever seg forstått og ivaretatt.

Kontaktpersoner

Ved at hvert barn og deres foreldre får en eller to kontaktpersoner blant dere ansatte, vil det legges til rette for at hver familie får tett oppfølging i starten. Kontaktpersonene leder tilvenningsprosessen på en tilpasset måte for «sine» barn og foreldre.

Som kontaktpersoner er dere sammen med foreldre og barn hele tiden under tilvenningen og jobber bevisst med å etablere en god relasjon til barnet. Ved blant annet å observere foreldre og barn sammen, vil dere få nyttig informasjon om barnet og barnets vaner. Det vil gjøre det lettere å inngå i eget samspill med han eller henne.

Små barn etablerer lettest gode relasjoner til ansatte som er sensitive, og fanger opp og deler deres følelser. Det er dette som får dem til å føle seg forstått. Små barn trenger særlig å erfare at vanskelige følelser blir akseptert og regulert på gode måter. Men små barn er også nysgjerrige utforskere og vil etablere kontakt når dere støtter deres utforskning av nye leker og kontakt med andre barn. Videre vil det lette kontaktetableringen når barna opplever at dere er morsomme å være sammen med, for eksempel fordi dere synger sanger eller inviterer til ulike former for lek. Som kontaktpersoner har dere et særlig ansvar for å tilpasse eget samspill til ulike barns initiativ og uttrykk gjennom å være oppmerksomme og interesserte, men uten å trenge dere på. Sensitive ansatte griper øyeblikk med mulighet til god kontakt med ulike barn der og da. De skjønner når de skal være aktive overfor barna og når de rolig skal være til stede i situasjonen.

Som kontaktpersoner har dere også som oppgave å gi foreldrene informasjon om barnehagens dagsrytme og arbeidsmåter. Dere gir foreldrene støtte og råd ved behov gjennom tilvenningen, slik at dere sammen støtter opp under barnets prosess med å finne seg til rette i barnehagen. Trygghetssirkelen kan for eksempel brukes for å illustrere for foreldrene når barnet trenger deres nærhet og når de bør la barnet bevege seg litt bort for å få utforske omgivelsene. Når et barn beveger seg bort fra foreldrene, er det viktig at en av dere kontaktpersoner tar ansvar for barnet. Det åpner muligheten for etablering av kontakt med barnet, samtidig som foreldrene ser at barnet blir tatt godt hånd om av dere.

Selv om barna har sine kontaktpersoner, må alle ansatte på avdelingen gradvis sørge for å være i kontakt med og etablere relasjon til alle barna i løpet av den første tiden i barnehagen. Hvis et barn tydelig foretrekker en annen ansatt enn en av kontaktpersonene, bør dere bytte rolle. Barnets «kjemi» med en ansatt bør tas på alvor. Her bør barnet få medvirke.

Oppstart individuelt eller i gruppe

I noen barnehager begynner barn enkeltvis gjennom høsten, mens i andre barnehager kan det begynne mange små barn i løpet av kort tid. Når flere barn begynner samtidig vil oppstart i grupper fungere godt, for eksempel grupper på 2 kontaktpersoner og 4 barn med en forelder hver.

God planlegging og logistikk ved oppstart er en forutsetning for å få til gode tilvenningsprosesser. Siden barnehagene er ulike, må planen for hvem som begynner når, lages i den enkelte barnehage. Det er særlig viktig at kontaktpersonene ikke får ansvar for nye barn i løpet av den første uken forrige gruppe er uten foreldre i barnehagen, dette er en særlig sårbar periode for små barn. Samarbeid med foreldrene om dato for oppstart bør begynne umiddelbart etter at inntaket klart. Det er viktig at foreldrene får gode faglige begrunnelser for hvorfor ikke alle kan begynne samtidig.

Uansett om barn begynner individuelt eller i gruppe, bør hvert barn som oftest kun ha med en forelder i barnehagen under tilvenningsdagene. Dette for å unngå at det blir for mange mennesker til stede samtidig inne på avdelingen. Dere bør videre oppfordre foreldrene til å dele tilvenningsdagene mellom seg, slik at begge får anledning til å bli kjent i barnehagen og være sammen med barnet i forbindelse med oppstart.

Vanlig dagsplan

I tilvenningsperioden bør barnehagens dagsplan med lek, aktivitet, stell og måltid i hovedsak følges som vanlig. Det vil bidra til at barna raskt blir kjent med de vanlige rutinene i barnehagehverdagen, noe som skaper forutsigbarhet for dem, samt at foreldrene får godt innblikk i hvordan barnehagen fungerer. Både søvn og mat må imidlertid i den første tiden tilpasses barnas vante rytme.

Informasjon om barnehagens dagsplan bør gjøres kjent for foreldrene på forhånd, for eksempel gjennom et informasjonsskriv, samt gjennomgås med dem daglig i løpet av tilvenningsdagene. For eksempel bør foreldrene være forberedt på at barna skal være ute noe av tiden.

Oppholdstider

Det anbefales at barn og foreldre starter tilvenningen en tirsdag eller onsdag, slik at første dag uten foreldre i barnehagen ikke blir etter en helg. Hvis tilvenningen starter en mandag, bør det drøftes med foreldrene om de kan være i barnehagen i seks dager. Det samme gjelder hvis barnet eller kontaktpersonene er borte en dag i løpet av de fem første dagene. Tilvenningsprosessen stopper ofte litt opp i forbindelse med helg eller annet fravær.

Det har i Liten og ny vært prøvd ut ulike oppholdstider under tilvenningsdagene. Erfaringen er at de fem dagene foreldrene har tatt seg fri for å være sammen med barnet i barnehagen, bør ses på som svært verdifulle og som en gylden mulighet for å gi små barn en myk oppstart. Disse dagene bør derfor «utnyttes» til beste for barnet ved at barn og foreldre får være mest mulig sammen i barnehagen disse dagene, samtidig som det tas hensyn til at små barn lett kan bli overveldet.

Heller enn å lage faste tidspunkter for oppholdstid, er vårt råd å lage en plan sammen med foreldrene der dere legger vekt på å bruke dagen på en tilpasset måte. Oppmøtet de første dagene kan for eksempel avtales med utgangspunkt i når barnet har sin første søvnperiode. Hvis barnet pleier å sove klokken 9.30, er det være hensiktsmessig å komme i barnehagen klokken 8. Hvis et barn strever med å sovne i barnehagen, kan det fungere godt at dere ber forelderen ta med barnet hjem eller gå en tur, for så å komme tilbake og være en stund i barnehagen på slutten av dagen. Det er viktig å være i dialog med foreldrene gjennom hele uken, slik at tiden de har til rådighet i størst mulig grad kommer barnas tilvenningsprosess til gode. Forskning på små barns stressnivå i barnehagen, tyder på at det ikke er spesielt belastende for dem å være i barnehagen når foreldrene også er til stede. Som fagpersoner må dere ta ansvar for å foreslå kortere dager, hvis dere ser at noen barn blir svært slitne i løpet av tilvenningsuken.

Et sted å være

Foreldrene vil trenge et rom der de kan være når barna sover. Noen foreldre trenger å jobbe, andre ønsker å prate med de andre foreldrene eller lese i bøker som er lagt frem for dem. Det kan også være en ide at foreldrene bes om å ta med bilder av barnet og familien som de kan lime på ark som deretter kan henges opp på barnets avdeling («barnas hus»).

Daglige dialoger

Foreldrene har stort behov for korte samtaler med en av kontaktpersonene ved starten og slutten av hver dag under tilvenningsperioden. Både mulighet til å planlegge dagen og oppsummere hvordan tilvenningsprosessen går, synes å være av stor betydning for etablering av et godt samarbeid rundt barnet. Slike korte samtaler fører også til at dere blir bedre kjent med foreldrene og det blir mulig for begge parter å ta opp spørsmål og problemstillinger etter hvert som de oppstår.

Tilpasning til det enkelte barn

Senere i teksten beskrives en plan for de fem tilvenningsdagene der foreldrene til stede i barnehagen. Denne planen må tilpasses barn og foreldre ved behov, men den bør ikke kortes ned til færre enn fem tilvenningsdager. Hvis for eksempel barnet eller kontaktpersonen er syk i løpet av tilvenningsdagene, vil det gjerne være behov for flere dager. Det samme gjelder hvis forelderen er svært engstelig eller dere ikke har et felles språk. Hovedregelen er at en av foreldrene er til stede i barnehagen til barnet har funnet seg til rette og har etablert god nok kontakt med kontaktpersonene og/eller andre ansatte. Det er dere ansatte som må gjøre den faglige vurderingen av om kontakten med hvert enkelt barn er god nok til at det er greit for barnet å være uten foreldre i barnehagen. Her må både generell kunnskap om små barns behov og kunnskap om det enkelte barn legges til grunn.

Fase 1: Før selve oppstarten

Besøk i barnehagen

Barnehagen inviterer foreldre og barn til besøk i barnehagen en time en gang per uke i løpet av våren. En til to ansatte som skal jobbe på barnas avdeling leder besøkene. Alle ansatte på avdelingen og styrer anbefales og hilse på barn og foreldre som er på besøk.

Det bør inviteres til 5-8 besøk for barn som begynner om høsten og det må lages en datoplan som sendes foreldre i forbindelse med tildeling av barnehageplass. Barn og foreldre som begynner gjennom året bør også inviteres på flere, korte besøk.

Besøkene bør i hovedsak foregå inne på den avdelingen barna skal begynne på, men noen besøk kan gjennomføres ute (for eksempel i sandkasse eller ved lekeapparater, slik at alle er i nærheten av hverandre). Faste leker bør være tilgjengelig under besøkene, og det anbefales at hvert besøk avsluttes med et par faste sanger. Foreldrene kan oppfordres til å synge de samme sangene for barnet hjemme. Disse sangene vil da fungere som overgangsobjekter som knytter hjem og barnehage sammen for barna. De samme sangene bør derfor også synges ved oppstart.

Foreldremøte

Alle nye foreldre inviteres til et foreldremøte i løpet av våren. På dette møtet bør foreldrene få god informasjon og faglige begrunnelser for hvorfor barnehagen legger til rette for foreldreaktiv tilvenning i minst fem dager.

Filmer og materiell som kan brukes på foreldremøtet ligger på nettsiden til RKBU Midt-Norge: <https://www.ntnu.no/rkbu/liten-og-ny-i-barnehagen>

Foreldresamtale

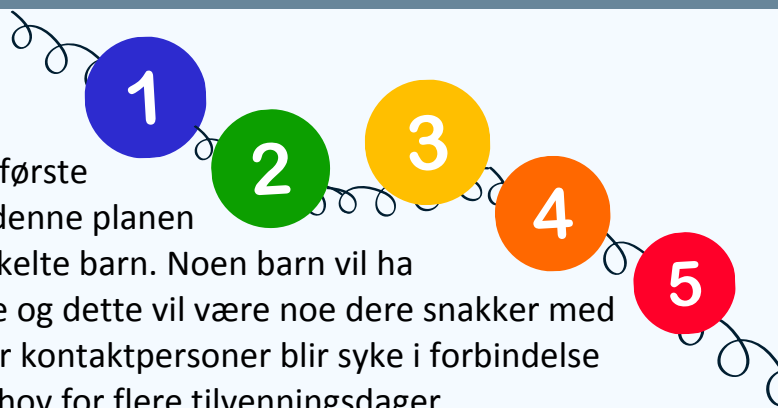
Alle foreldre får tilbud om individuell foreldresamtale før oppstart. Denne samtalen kan også gjennomføres digitalt, eller eventuelt per telefon. Det beste er imidlertid å gjennomføre samtalen i barnehagen eller hjemme hos familien. Målet med foreldresamtalen bør være at foreldrene får gitt dere informasjon om barnet, dere får gitt informasjon om barnehagen og tilvenningen og foreldrene får stilt spørsmål som de måtte ha.

En del barnehager gjennomfører hjemmebesøk hos alle nye foreldre. Disse barnehagene bør fortsette med det. For andre barnehager kan det være aktuelt å tilby hjemmebesøk til noen foreldre. Vi anbefaler å tilby foreldresamtalen hjemme hvis dere for eksempel under besøkene i barnehagen har sett at foreldrene er svært usikre, fremstår som sårbare eller at de ikke har kommet på besøk. For noen foreldre vil en samtale hjemme kunne oppleves som tryggere eller enklere å få organisert enn å dra til barnehagen. Vi understreker at hjemmebesøk alltid må være frivillig.

Fase 2: De første fem dagene i barnehagen

Plan som kan tilpasses

I det følgende beskrives en plan for de fem første dagene i barnehagen. Det understrekes at denne planen kan endres og tilpasses behovene til det enkelte barn. Noen barn vil ha behov for flere dager for å finne seg til rette og dette vil være noe dere snakker med foreldrene om fra dag til dag. Hvis barn eller kontaktpersoner blir syke i forbindelse med barnehagestarten, vil det gjerne bli behov for flere tilvenningsdager.

- En av kontaktpersonene avtaler oppmøtetid med foreldrene på forhånd og tar imot barn og foreldre når de kommer til barnehagen. Planen for dagen blir gjennomgått og dere bør høre om foreldrene har spørsmål.
- Kontaktpersonene er sammen med foreldre og barn i alle aktiviteter gjennom dagen som lek, måltid, stell, legging med mer. Oppgaven er å støtte foreldrene til selv å ta ansvar for barnet i de daglige gjøremålene, samt gjøre seg kjent med barn og foreldre både gjennom observasjon, samtaler og samspill. Kontaktpersonene må denne dagen ivareta en balanse mellom å være sensitiv, tilgjengelig og passe aktiv overfor barna.
- Kontaktpersonene etterspør foreldrenes informasjon om eget barn, da det vil lette egen bli-kjent prosess med barnet. Spør for eksempel om hvilke vaner barnet har, hvordan barnet viser ulike følelser, hva barnet liker å gjøre og hva barnets ulike uttrykk og lyder betyr. På den måten gir dere foreldrene rollen som «oversettere» av eget barn og det blir lettere for dere å tolke barnet riktig.
- Fortell foreldrene om barnehagens dagsrytme og hvordan ulike daglige situasjoner vanligvis blir gjennomført. Oppfordre foreldrene til å stille dere spørsmål.
- Dere og foreldrene avtaler når det er på tide å gå hjem. Noen foreldre ønsker å ha en litt kortere dag denne første dagen, andre ønsker å være lenger for å «utnytte» tiden. Det viktige er at dagen blir god for barnet.
- Før foreldre og barn går hjem, har en av kontaktpersonene (eller begge) en kort samtale med foreldrene der dere oppsummerer dagen og avtaler tid for oppmøte neste dag.

- En av kontaktpersonene tar imot barn og foreldre når de kommer til barnehagen. Gå gjennom planen for dagen og hør om foreldrene har spørsmål.
- Kontaktpersonene er sammen med foreldre og barn i alle aktiviteter gjennom dagen som lek, måltid, stell, legging med mer. Oppgaven er, også denne dagen, å støtte foreldrene til selv å ta ansvar for barnet i de daglige gjøremålene, samt fortsette å gjøre seg kjent med barn og foreldre både gjennom observasjon, samtaler og samspill. Kontaktpersonene må ivareta en balanse mellom å være sensitiv, tilgjengelig og passe aktiv overfor barna.
- Kontaktpersonene legger merke til hvordan barna viser ulike følelsesuttrykk og hvordan foreldrene møter disse. Etter hvert som barn og kontaktperson blir bedre kjent, deler kontaktpersonen barnas følelser (både positive og negative), for eksempel ved å sette ord på dem eller speile dem. Kontaktpersonene følger barnas utforskning av leker og utstyr ved følge og bekrefte barnas oppmerksomhetsfokus. Videre blir dere interessante samspillspartnere for barna gjennom sang, lek eller annen aktivitet som synes å fenge det enkelte barn. Samspillet må være preget av sensitivitet og engasjement. Noen barn er klar for samspill med kontaktpersonene på dag 2, andre er det ikke.
- Kontaktpersonene gir om nødvendig foreldrene enkle råd om hvordan de kan støtte barnas utforskning av barnehagen og bli-kjent prosess med ansatte og andre barn.
- Før foreldre og barn går hjem, ha en kort samtale med foreldrene der dere oppsummerer dagen og avtaler tid for oppmøte neste dag.

- En av kontaktpersonene tar imot barn og foreldre og har en kort samtale om hva som skal skje denne dagen. Be foreldrene stille spørsmål hvis de har kommet på noe de undrer seg over.
- På dag 3 vil mange barn være klar for å bevege seg litt mer til og fra foreldrene sine. Hvis det synes ok for barnet, kan dere be foreldrene sitte i ro på gulvet og la barnet komme og gå etter eget ønske. En av kontaktpersonene tar ansvar for barnet når hun/han beveger seg bort fra foreldrene. Kontaktpersonen bør vise interesse for det barnet er opptatt av, samt invitere til samspill hvis det er OK for barnet. Det at barnet selv beveger seg litt bort fra forelderens kan være en fin anledning for dere å bli litt mer kjent med barnet. Noen barn er imidlertid ikke klare for å slippe taket i foreldrene ennå på dag 3. I tilfelle, hjelper dere foreldrene til å støtte barnet på en hensiktsmessig måte.
- På dag 3 kan en av kontaktpersonene overta ansvaret for barnet i en eller flere av rutinesituasjonene, for eksempel stell eller måltid. Forelderens bes om å være til stede i situasjonen, men holde seg passivt i bakgrunnen, så lenge det fungerer for barnet. På den måten signaliserer forelderens til barnet at det er helt greit at kontaktpersonen tar hånd om han eller henne, samtidig som forelderens har mulighet til å bistå i eller overta situasjonen hvis det trengs.
- Samspillet med barnet bør være preget av å fange opp barnets initiativ/uttrykk/behov, gi en tilpasset respons og vente på barnets svar. Be foreldrene om støtte ved behov (for eksempel «Hva pleier du å gjøre når....?»)
- En av kontaktpersonene har på slutten av dagen en samtale med forelderens om hvordan barnets tilvenning forløper. Mange foreldre kjenner på usikkerhet eller bekymring under tilvenningen, så snakk med dem om dette. Avtal tid for oppmøte neste dag.

- En av kontaktpersonene tar imot barn og foreldre, har en kort samtale om planen for dagen og sjekker om foreldrene har noen spørsmål.
- Hvis det synes greit for barnet, holder foreldrene seg mer i bakgrunnen denne dagen. Dere kan for eksempel oppfordre dem til å sitte inntil veggen i stedet for midt på gulvet, eller de kan etter hvert holde på med en aktivitet ved et bord. På den måten legger dere sammen opp til at barnet i større grad kan ta kontakt med dere ansatte og andre barn, samtidig som foreldrene er i nærheten og kan gi støtte ved behov. Det at forelderen er i rommet og representerer en trygghet for barnet, kan føre til at barnet blir mer utforskende enn om mor eller far forlater rommet
- Kontaktpersonene tar i utgangspunktet hovedansvar for barnet, både i lek og rutinesituasjoner, hvis dette er ok for barnet. Hvis ikke, blir dere enige med foreldrene om hvem av dere som skal gjøre hva i de ulike situasjonene gjennom dagen
- Hvis det går greit at en av dere kontaktpersonene legger barnet, kan vedkommende også ta opp barnet etter søvnen. Dette er ofte en fin anledning til kontakt og nærhet med barnet. Forelderen kan da vente en liten stund før hun eller han går inn på avdelingen. På den måten får barnet en positiv erfaring med å være i barnehagen sammen med en av kontaktpersonene, også uten at forelderen er til stede
- Ha en kort samtale med foreldrene om hvordan dagen har vært og avtal oppmøtetid for neste dag

- En av kontaktpersonene tar imot foreldre og barn, går gjennom hva som skal skje i løpet av dagen og sjekker om forelderen har noen spørsmål.
- Foreldrene er til stede i barnehagen, men holder seg nå mer bevisst i bakgrunnen. Barna oppmuntres på den måten til å ha mer kontakt med kontaktpersonene (samt andre ansatte og andre barn). Kontaktpersonene er tett på barna og jobber for å etablere positivt samspill i alle typer situasjoner. Dere tar i utgangspunktet ansvar for alle rutiner med barna denne dagen, dersom det er greit for barnet.
- Hvis det synes OK for barnet, kan foreldrene si adjø til barnet og forlate avdelingen en liten stund på ettermiddagen denne dagen (cirka 15-20 minutter). Dette bør gjøres når barnet har sovet og spist, og viser at han eller hun er klar for å utforskning og lek. Dere bør snakke med foreldrene på forhånd om hva som kjennetegner en god avskjed, noe som også vil komme til nytte de neste dagene.
- På slutten av dagen drøfter dere tilvenningsprosessen med foreldrene og avtaler hvordan bringe-og hente-situasjonen neste dag skal gjennomføres, slik at disse blir best mulig for barnet.

Fase 3: Den første tiden uten foreldre i barnehagen

God start og slutt på barnehagedagen

I løpet av tilvenningsdagene snakker kontaktpersonene med foreldrene om hvordan bringesituasjonen om morgenen og henting om ettermiddagen kan gjennomføres til beste for barna. Barna vil trenge at dere og foreldrene samarbeider godt i disse situasjonene, slik at barnehagedagen får en god start og slutt. Relativt faste rutiner, for eksempel knyttet til hva ansatte og foreldre skal gjøre når foreldre og barn kommer til barnehagen om morgenen og hvordan foreldrene skal si adjø til barna, fungerer generelt best for små barn. Det er imidlertid også viktig å ta hensyn til barnas dagsform. Mange små barn protesterer eller blir lei seg når foreldrene går fra dem om morgenen, noe foreldre flest opplever som vanskelig. Selv om barna kan gråte når foreldrene går, er de ofte raskt i gang med lek eller utforskning en stund etterpå. I denne situasjonen er det viktig at de blir tatt godt hånd om av en kjent og sensitiv ansatt. Ofte trenger barna trøst for å regulere følelsene sine og deretter støtte på å komme i gang med en aktivitet. Mange barnehager sender foreldrene en melding etter at barnet har roet seg. Det oppgir foreldre at de setter stor pris på.

Ved henting trenger små barn at barnehagedagen avsluttes på en god måte. Noen barn kommer løpende mot foreldrene, andre ser knapt opp fra leken de holder på med, mens atter andre kan begynne å gråte eller vise frustrasjon når foreldrene kommer. Dere ansatte bør gi god støtte til foreldrene hvis de strever med denne situasjonen, slik at det blir et godt gjensyn mellom barn og forelder. Gi videre foreldrene kort informasjon om barnehagedagen. Hvis barnet har hatt en vanskelig dag, så vær åpen om det, men fortell også hva dere gjorde for å hjelpe barnet. Åpenhet fremmer foreldrene tillit og trygghet. Husk også hver dag å fortelle om en hyggelig eller morsom episode der barnet inngår. Det er noe alle foreldre liker å høre. I tillegg vil positiv kontakt styrke relasjonen mellom dere og foreldrene. Sørg for å si tydelig adjø til barnet når barn og foreldre går.

Oppfordre foreldrene til korte dager og rolige ettermiddager

De fleste små barn blir slitne den første tiden i barnehagen. Det er mange nye inntrykk å ta inn og barna vil kjenne på et savn av foreldre sine. Noen barn blir mer klengete, sutrete eller frustrerte etter barnehagedagen. Noen vil også streve med

mat og søvn. Alt dette handler om at barnet bruker energi på å bearbeide den nye livssituasjonen sin. Stressforskningen viser at små barn generelt har et litt forhøyet stressnivå i barnehagen, men at dette synker når de kommer hjem. Tiden på ettermiddagen sammen med foreldrene er derfor sentral for deres biologiske rytme og nedregulering.

Hvis det er mulig for foreldrene, kan dere oppfordre dem til å la barnet ha kortere dager i barnehagen i starten. Det vil gjøre overgangen fra hjem til barnehage smidigere for barnet. Dere kan videre anbefale foreldrene å tilrettelegge for rolig samvær med barnet etter at barnehagedagen er over. Dere bør også snakke med foreldrene om barnas behov for gode kveldsrutiner og nok søvn. Gjennom slike samtaler vil dere kunne fange opp foreldre som trenger støtte for eksempel på å utvikle gode søvnrutiner for barnet sitt.

Fast dagsrytme i barnehagen

Forutsigbarhet skaper trygghet for små barn. Barnehagedagen bør derfor følge den samme dagsrytmen som barna ble introdusert for i tilvenningsdagene. Det samme gjelder rutinesituasjonene, de bør gjennomføres relativt likt uavhengig av hvem av dere ansatte som er til stede. Det betyr at hver avdeling trenger å gå gjennom, drøfte og bli enige om hvordan de ulike rutinesituasjonene som bringesituasjonen, stell, måltid, garderobesituasjonen og hentesituasjonen skal gjennomføres, slik at disse fungerer best mulig for barnegruppen og enkeltbarn. Samtidig er det viktig at dere tilpasser dagsrytmen og rutinene til ulike barns behov, særlig i starten. Fordi små barn synes å ha et litt forhøyet stressnivå på ettermiddagen i barnehagen, bør dere særlig lage gode og gjennomtenkte rutiner for denne delen av dagen.

Positivt samspill

Det er særlig kvaliteten på samspillet mellom ansatte og barn som representerer barnehagekvalitet på småbarnsavdelinger. Når små barn gjentatte ganger opplever at de ansatte forstår dem, møter alle deres følelser og særlig er i stand til å regulere barnas følelser når de er lei seg, engstelige, frustrerte eller lignende, vil barna etablere positive relasjoner og i beste fall trygg tilknytning til de ansatte. Dette er det viktigste fundamentet for at barna skal trives og finne seg til rette i barnehagen, samt for at de skal bli i stand til å leke og lære.

Ansatte bør jevnlig reflektere over kvaliteten på samspillet med hvert av barna på avdelingen.

Spørsmål som kan benyttes i slike refleksjoner er for eksempel:

- Hvordan viser barnet sine behov (for eksempel for trøst og lyst til å utforske)?
- I hvilken grad er barnet lett å forstå?
- Hvilke responser gir dere barnet når hun/han for eksempel søker kontakt, er lei seg, sint, engstelig, opptatt av en leke eller viser interesse for andre barn?
- Hva kan forbedres i samspillet med dette barnet?

Dere ansatte bør også jevnlig drøfte om dere opplever at hvert av barna trives på avdelingen og hva det er som gjør at dere tror det. Eventuelt bør dere drøfte hva det er som gjør at dere tror at barnet ikke trives så godt og hva som kan gjøres med det. Rett også søkelys mot hvordan barna endrer sine følelsesmessige og fysiske uttrykk etter hvert som de blir bedre kjent i barnehagen. Det at et barn som har vært stille begynner å vise både glede og sinne, kan være en god indikasjon på at barnet er i ferd med å finne seg til rette.

Videre anbefaler vi at dere gjennomfører en relasjonsvurdering etter 4-6 uker og gjerne flere ganger gjennom barnehageåret. Etter hver relasjonsvurdering bør det settes av tid til felles refleksjon om relasjonskvaliteten til det enkelte barn og hvordan den eventuelt kan forbedres.

På nettsiden <https://www.ntnu.no/rkbu/liten-og-ny-i-barnehagen> er det lagt ut diverse materiell om en god overgang fra hjem til barnehage for de yngste barna.

Lykke til!

